

MUSTA TIKKA

KANSANELÄMÄN KUVAUS

POHJALAISELLE KIRJOITTI

AIN' ELISABET PENNANEN

VAASA,

POHJALAISEN KIRJAPAINO, 1911

Musta tikka ei ollut syyttä saanut nimeänsä. Mustat hänen olivat epäluuloiset silmänsä, musta välkähtelevä tukkansa, ruskean hyökyväinen hipiäkin. Mustan kashimiröijyn avorinnassa lepäsi povi kuin yhtenäinen kellahtava marmorikappale ja moitteettomin kaarin piirtyivät lantiot ja solakat sääret kapean hameen alla, todellakin kuin outo lintu ilmesyi hän keskellä kiireistä heinäaikaan hämäläiseen talonpoikaiskylään, missä miehet ja naiset olivat leveitä ja punottavia, silmät harmaita ja hiukset oljenkarvaisia.

— Olettekos nähneet sitä uutta neiti-ihmistä? kysäsi eräs komeimman talon miehistä päivällistä syödessä, — joka täällä maantiellä on pyllyillyt?

— Näköään tuo oli kuin musta tikka, hymähti siihen joku vanhempi vastineeksi. Sen jälkeen ei vierasta enää muulla tavoin kutsuttu. Eiväthän he alussa olisi oikein myöntäneet, että niin musta nainen kauris oli, mutta miehen katseen hän kuitenkin väkisinkin puoleensa veti ja kovin tuntui rinnassa kummalta, kirpeän syövyttävältä tai raukean herpaisevalta.

Ja näin hän vaikutti, ennenkuin edes tiedettiin, että hän hieman vaikutusvaltaisissa asioissa hommasikin. Sillä kun hän sitten asettui Viljo-Miinan luo, joka nuoruudessaan oli tunnettu hieman kevytmieliseksi ja vaikka hän ilmoittautuikin pitäjän herrasväille hienomman pyykin pesijättäreksi, tuli pian tiedoksi, että uusi tulokas otti miestuttaviaan vastaan aittakamarissa, jossa viipyivät sangen myöhäänkin. Siitä nousi römäkkä sellainen, ettei ennen pahimman heittiön takia, ei varkaan, murhamiehen ja varsinkin olivat emännät leppymättömiä, sillä tämä mokoma otus rupesi vetämään naineitakin. Musta Tikka lumosi kylän miehet, ensi viikot he olivat kuten virran viemiä. Ihmeellistä, että Tikka kaikesta huolimatta oli erinomainen pyykinpesijä, ihan natisevan lumivalkean vaatekappaleen kantoi hän takasin omistajalleen. Hänen taitonsa tunnetuksi tultua, eivät kirkonkylän kesävieraat ollenkaan voineet tulla toimeen ilman tätä huonossa huudossa olevaa naista. Sillä yhtä hyvin kuin hän pesi heidän hienot batistipuseronsa, teki hän aivan kuin uutta villasesta ja silkistä, ei koskaan rikkonut hentoja pitsejä, puhdistipa vielä glacehansikkaitakin. Hän oli kuin mikäkin kemiallinen pe-

sulaitos. Olisi luullut hänen tyytyvän tähän raikkaaseen ansiokkaaseen työelämäänsä ja olevan väsynyt ahkeran päivän jälkeen, mutta niin ei ollut asianlaita, — kello kuusi illalla hän muuttui kuin noiduttu. Tarkoin korjasi hän kaikki työt pois näkyvistä, pesi, kampasi ja puki itsensä, kuin olisi hän valmistautunut päivälliselle hienossa kylpylaitoksessa. Hänen puvustoonsa ilmestyikin nyt aina jotain uutta ja tavallisesti kaunista ja aistikasta. Aittakamarinsa hän kukitti ja asetteli pöydälle valkeat liinat sekä kukkaiset kahvineuvot jopa konjakkikarahvinkin, vieraat tulivat ja iltaelämä alkoi. Juorua, kuitenkin oli, että kuka tahansa pääsi Tikan vieraaksi ja seinäin, ulkopuolelle ei kuulunut mitään sopimatonta melua. Mutta joskus lähti iloinen seurue venheillä kauas ulos saarille ja sattuipa silloin joku äkäisemmistä naisista Tikan näkemään, kun hän valkoisessa puvussaan kirjava villavaippa hartioillaan istui pirteänä ja taistelunotkeana kuumeisen iloisen miesparven keskellä, olisi hän tuon naikkosen kappaleiksi revittänyt. Muutamien mielestä oli tuo pyykkäri aivan hullu, mutta kateutta hän näidenkin sisuissa herätti.

Omituista myös oli, että useimmat niistä miehis-

tä, jotka saivat käydä Tikan luona, muuttuivat hänestä yhä harvasanaisemmiksi. Joku kiitti ja ylisti häntä koittaen näyttää aivan puolueettomalta, toinen nauroi härnäten, nauruansa selittämättä, kolmannen huulilla väreili mykkä kirous. Tikan kylä oli pieni ja yksitoikkoinen, muita aivan lähellä oli vilkas kirkonkylä ja koko pitäjä oli rikas ja eteläinen, siellä oli väkeä kaikenkarvaista, joiden keskuuteen Tikan maine nopeasti levisi, kuin noidan ennen muinoin. Paikkakunnalla oli todellakin muutamia miesluonteita löydettävissä ja sinä kesänä jakautuivat nuoret miehet kahteen huvittelevaan parveen, herrasperheiden nuorisoseuraan ja Tikan sakkiin. Mutt'ei ollut sitä vanhempaa ylioppilastakaan, joka ei uteliaisuudesta ainakin kerran ilmestynyt lähettyville saadakseen nähdä tämän kirjavan kaunottaren, milloin viatonta, milloin räikeää oli elämä Tikan luona. Pitkät ajat saattoi hän huvitella ja leikitellä kuin lahjakas kaupunkilaisneiti ja itse pappilan aristokraattinen ruustinna ei olisi saattanut huomata eroa hänen ja niiden naisten välillä, joille hän mielellään avasi salonkinsa ovet, paitsi että Musta Tikka olisi ollut kauniimpi, keveämpi ja viehättävämpi. Mutta ei käy kiel-

täminen, että Tikka myös valitsi ihailijoittensa joukosta jonkun, joka sai yksin tulla hänen luoksensa. Ihmeellinen ja suuri oli hänen valtansa miesten yli. Hän lumosi ja juovutti, mutta hän saattoi myös kammottaa kuin aave. Kun hän toisinaan loi entiseen kumpuniinsa selittämättömät silmänsä, jotka silloin katsoivat kuin olisivat ne ensikerran ihmisen nähneet, ei uskonut toinen, että hänellä oli ollut mitään tekemistä tuon oudon olennon kanssa. Hän viskeli rakastuneitaan kuten palloja, hän oli kuin kosto miessuvun yli, heistä tuntui, että hän vie heiltä hengen.

Viljon-Miinan rakastavaisen mielen oli hän heti vallannut. Tämä suorastaan palveli vuokralaistaan ja olipa Tikalla joku omituisempi oikku, kyllä oli Miina aina esteitä poissa raivaamassa. Oli mahdotonta ajatella, että Musta Tikka kauan viipyisi kylässä pyykinpesijänä, kauneudellaan hän pyyhkäisi eteenpäin, kuin uusi laiva auringonpaisteisten aaltojen yli.

Kirjavana viereli elämä syksyyn. Ja illat tulivat kirkkaat ja lämpimät, lehti riippui puussa vihreänä ja heleänä. Ja alettuun tapaan olisi kaiketi elämä Tikan luona jatkunutkin, ellei eräänä päivänä olisi ilmestynyt kylän vesille tukkilautta monine pulskine poiki-

neen.

Tikka olikin ensimmäinen, joka heidät näki. Hän seisoi rannalla vihreän törmän alla ja hieroi ja huuhteli vaatteita, minkä ennätti. Iloinen tuuli pulmahti hohtovalkean paidan selkään ja kiskoi irti siron pienen pään otsasuortuvia tai heitti se vallattomasti haemeen helmoja niin että soman väkevät jalan rinnat paljastuivat. Tikan kasvoilla väikkyi miltei onnen ilme. Katse mustissa silmissä oli keveän iloinen ja hie-
man hajamielinen ja hymy kisaili hienon pyöreillä poskipäillä. Huulet vain paisuen ja punottaen kertoivat yön pitkistä ja pimeistä tunteista. Tikka raukka!

Kun hän silloin sattui nostamaan päänsä, näki hän muutaman sylen päässä joukon tukkimiehiä, jotka olivat kiertäneet niemen takaa. Välinpitämättömästi katsahti hän milloin tuohon milloin tähän, mutta jo samassa hän säpsähti ja jäykistyi oudosti jääden tuijottamaan yhteen heistä. Tämä oli pitkä ja komea pohjalainen, suurisilmäinen ja punaverinen. Mutta jokin hänessä Tikkaa liikutti sydänmutia myöten. Tyttö heilahutti koko ruumistaan kuin irti repäistyäkseen ja huudahti: — Eihän! Kiihkeästi kävi hän sitten käsiksi työhönsä, yhä vielä vapisten sanomattomasta

mielenliikutuksesta.

Heti huomasi miehetkin rannalla seisovan kau-
niin naisen ja pian kuului heidän keskuudessaan
houkuttelevia nauruntyrskähdyksiä, kovaäänistä pu-
hetta ja kaikenlaisia kompia. Ja kukapa ensimmäise-
nä lähestyikin niin äskeinen pohjalainen. Mies he-
ti Tikalta minkä mitäkin kyselemään, nimeä, asun-
toa ja olosuhteita, osottaen heti aika tottuneisuutta,
mutta myös itserakkautta ja häikäilemättömyyttä, ei-
kä suinkaan mitään erikoista hienotunteisuutta. Tik-
ka tai Katri kuten hän ilmoitti nimensä olevan, katse-
li häntä surumielisen arasti ja kuitenkin kuin vanhaa
tuttua. Hiljaisesti vastasi hän kysymyksiin. — Tietys-
ti, hän aina vaan sanoi. Ja niin päätettiin, että jo sa-
mana iltana tulisi tukkilainen Tikan luo iltaa viettä-
mään. Ihmeekseen näki, että Tikka oli joutunut jon-
kun vanhan syvän surun valtoihin ja aivan haihtu-
neen tuntuivat hänen suuret voimansa olevan, surun
kouraisua vastustamaan.

Siitä illasta alkoi sitten Tikan uusi, suuri rakkaus,
miten sitä muutenkaan nimittäisi? Sillä hän hylkäsi
kaikki muut miehet, riippuen kuten mieletön tuossa
yhdessä ainoassa. Mutta ettei suhde mitään todellista

onnea ollut, ei siunausta eikä hedelmää kantava, näkyi siitäkin, että ahkera Tikka alkoi laiminlyödä työtään, jättipä sen viimein kokonaan. Hän keitteli sen sijaan kahvia ja muuta pientä tukkimiehille ja muun aikansa hän kulutti sille yhdelle. Ja kun yö tuli ja pimeä lepäsi pihamailla, ilmestyi mies tavallisesti ja he viipyivät Tikan aitassa valkoiseen aamuun asti. Hurja ja hukuttava oli tytön intohimo, sen näki posken täplistä ja silmien kuumekiillosta ja koko hänen rauhottomasta olennostaan. Tai oli hän niin hajamielisen saamaton ja avuton, että hän istui pankolla tuntikaudet, saamatta ylleen paitaa pukevampaa.

Viljon-Miinan naisellinen, hieman liian pehmeä naama, kääntyi Tikkaa kohti yhä huolestuneemmin, mutta hänen pienehkö suunsa, joka vielä vanhanakin oli lämminvärinen, ylähuuli koheellaan, ei koskaan avautunut sanoakseen mitään soimaavaa tai tunkeilevaa. He olivat suhteessa toisiinsa kuin kaksi hienoa naista, nuo kärsivät luonnonlapset. Hyvin Viljon-Miina ymmärsi, että kohtalo nyt Tikkaa kovemmin kouristi kuin ehkä koskaan ennen. Pian huomasi hän myöskin mikä pohjalaisen Pärtty, oli miehiään. Pahaa Miina hänestä ajatteli, vaikka hiukan hämärämmin

kuin että Pärty oli raaka, itsekäs, oikullinen ja väkivaltainen. Hän tuli ja meni heidän asunnossaan kuin isäntä omissaan, välistä suorastaan eli heidän kustannuksellaan. Ainoa, mitä hän toi vasta lahjaksi, oli joku juomapullo, tai maksoi hän sitten Tikan ja omat yhteiset menonsa kahvilassa ja kapakassa.

Näillä matkoilla oli Tikka kerran humaltuneena onnettomuudekseen tunnustanut, että hän vain siitä syystä oli Pärtyyn niin kiintynyt, koska tämä muistutti hänen ensimmäistä rakastettuaan sekä ulkomuodoltaan, että tavoiltaan. Huonoja miehiä he olivat kumpainenkin, valehtelijoita ja pettureita, mutta hänen Katrin oli vain pakko heidän kaltaisiaan rakastaa. Mutta välistä, eikä ne hetket harvat olleetkaan, vihasi ja halveksi hän heitä niin, että olisi kasvoille sylkenyt tai kappaleiksi revittänyt. Tästäkö Pärty, jolla oli paljon luontaista älyä, mutta vielä enemmän mustasukkaisuutta, yltyi vaistomaisestikin naisraukkaa kiusaamaan ja piinaamaan, varsinkin, kun onneton kärsimyksestään huolimatta oli hänen täydessä vallassaan, tunteissaan ja aisteissaan hänelle yhtä altis ja antautuva. Kovin repivää ja raatelevaa oli heidän elämänsä. Katri yksin ollessaan mietti ja hau-

toi suhteen katkaisemista, mutta kyyneleet rupesivat vuotamaan, hän vaipui vuoteelle voimattomana ja virkistyi vasta, kun kuuli Pärtyn olevan tulossa. Eikä tämä suhde suinkaan ollut hänelle mikään tilaisuus aistillisen nautinnon himon tyydyttämiseen, päinvastoin, juuri Pärtyn kanssa olisi hän tahtonut ja jaksanut elää henkisesti. Katrilla olisi ollut enemmän kuin kylliksi, jos hän olisi saanut vain istua Pärtyn jalkojen juuressa, pitää hänen kättään omassaan, katsella häntä ja kuiskia hänen kanssaan hiljaisia lemmekkaita sanoja. Unelmaa ihanampaa olisi hänen mielestensä ollut — hän vapisi kainoudesta sitä ajatellessaan: — olla Pärtyn vaimo, Pärtty olisi muuttunut hiljaiseksi ja rauhalliseksi kunnon mieheksi ja he olisivat yhdessä eläneet ahkeraa järjestettyä elämää. Mutta Pärtty ei niin halunnut, muut oli hänellä mielessä, omat suunnitelmat ja keinottelut. Ei koskaan hän ajatellut Katriansa naida, vaan tavotteli rikkaita talon tyttöjä ja oli muutenkin hänelle uskoton. Ei Pärtty muuta halunnut kuin viettää jonkun omavaltaisen yön hänen kanssaan ja mennä taas, jos muualla hauskenpaa olisi. Ja sillä miehellä oli kyllä tilaisuutta monen kaltaiseen elämään. Hän oli ulkomuodol-

taan niin pitkä ja täysi ja kauniin kaareva, ettei seudulla ollut toista, käytös niin sulava ja herrasta käypä, kuten pukukin, vieläpä puheetkin. Olisi ihan luullut miesten miehen hänen nahoissaan piilevän. Sen sijaan oli tämä urho aivan turhanpäiten viekas ja pettävä, oikea valhepatteri, vieläpä varastelevakin. Katri huomasi kaiken, mutta tylsänä ja edesvastuuttomana, vailla voimaa siveelliseen suuttumukseen, vaikka olikin voimaa kärsimään.

Sillä välin oli syksy jo ennättänyt hehkua ja harmaaksikin sammua ja talven ensilumet peittivät lehdot, viehkeät polut, ja entiset kisatanhuat. Hiljakseen oli Tikka jälleen ryhtynyt töihinsä, olihan hänen pakko hankkia leipänsäkin. Kylmän tullen muutti hän tupakamariin ja Miina asui pirtissä. Tikka ei enää pesyt niin paljon pyykkiä, vaan rupesi sen sijaan neulomaan ja yhtä suurta taitoa ja näppäryyttä osotti hän tässäkin työssä. Paitsi Pärttyä, ei ainoakaan mies viipynyt naisten luona vieraillemassa. Jos joku tuli, ymmärsi hän pian parhaaksi lähteä.

Pärtty oli jäänyt pitäjään kaikenlaatuisissa asioissa. Hän oli muuttumaisillaan aivan herraksi ja jotkut kutsuivatkin häntä jo „herra asioitsijaksi.“ Huhuiltiin

myös rikkaan lukkarin tyttären olevan myöntymäisillään hänen kosintaansa.

Eräänä pitkänä viikkona ei hän sitten ollenkaan käynyt Tikkaansa tervehtimässä. Tämä näki Pärtyä vain vilaukselta tai jos menikin häntä jonnekin tapamaan, sai ylpeä Tikka osakseen kohtelua ja sanoja, jotka saivat hänet häpeästä punastumaan tai kalpeana vapisemaan ja sydän vertavuotavana poistumaan.

Paljon oli muuttunut kukkia, runsaan sulokas Musta Tikka. Ei hän nytkään ruma ollut, päinvastoin hengistynyt hän oli ja käynyt syvemmäksi. Silmät katsoivat kaukaisuuksiin ja olivat ne verhotut ja sisään-päin kääntyneet. Huulilla viipyi ja väreili kuin koko elämää ymmärtävä hymy. Mutta poissa oli posken tumma aalto, poissa terästynyt ryhti, reipas ja nopea liikkuminen. Hänen ruumiinsa ei jaksanut kantaa hänen suurta lempeään, joka oli osunut arvottomaan.

Lauantai-iltana palasi Katri aivan uupuneena kotiin. Hänellä oli ollut tavallista tuimempi kohtaaus Pärtyn kanssa ja itsekin oli hän siellä ulkona kiivastunut. Ei koskaan Pärty ollut niin raaka ja sietämätön häntä kohtaan. Heti kotia päästyään alkoi hän riisuutua tahtoen päästä varhain nukkumaan. Nukkua tai kuol-

la — se oli hänestä yhdentekevä, kun hänen vaan ei tarvinnut liikkua, toimia, ei ottaa jäähyväisiä keltään, ei pitää pienintäkään melua. Päästä vaan vuoteeseen ja siihen vaipua.

Myöhään yöllä kuului kova kolkutus kamarin ikkunaan. Katri havahtui heti valveille. Heti arvasi hän myös, ken siellä oli. Kuin vilutaudissa väristen, syöksyi hän avaamaan.

Pärty tuli sisään leveästi ja isännöivästi, ollen tietenkin juovuksissa. Hän retkahti tuolille istumaan ja alkoi tahtoa olutta. Katri joutui ymmälle, sillä kotona ei sattunut olemaan ja mistä hän sitä muuten keskellä yötä otti. Mutta päihtynyt ei lakannut mielettömästä vaatimuksestaan, vaan uhkasi, kiroili ja sätti Katria ilkeillä raskailla nimityksillä. Hän oli ilkeän näköinen, huomasi Katri valoa saatuaan. Alahuuli riippui pitkällä, nenä oli punainen ja paisunut ja silmät vierähtivät tuon tuostakin miltei peittoon ylä luomien alle. Kun Katri ei mitään keinoa oluen ilmestymiseksi keksinyt, nousi Pärty seisomaan ja nyt muuttui leikki todeksi. Hänen silmänsä pullistuivat raivosta, hän sieppasi esiin puukkonsa ja hyökkäsi Katrin kimppuun. Ja ennenkuin Katri oli ennättänyt ajatellakaan oli Pärt-

ty jo viillellyt ammottavat haavat hänen selkäänsä ja käsivarsiinsa. Kerran pari parkasi Katri surkeasti ja vaipui sitten pyörtyneenä maahan.

Viljon-Miina oli herännyt Katrin huutoihin ja riensi kauhistuneena kamariin. Sillä välin oli Pärtty jo poistunut. Äärimmäisissä tuskissa huusi Miina apua ovesta ja kuinka olikaan, sattui joku yökulkia hänet kuulemaan, tuli paikalle ja lähti sitten Miinan pyynnöstä tohtoria hakemaan.

Tohtori ei asunut kaukana, mutta meni kuitenkin puoli tuntia, ennenkuin hän ehti tulla. Miina oli ensi hätään kietaissut Katrin ympärille lakanat sängystä. Tohtori tutki tarkasti haavat ja selitti, yhden olevan sangen vaarallisen, mutta saattoi hoito ehkä sentään hengen pelastaa. Hän tietysti kysyi, mitä oli tapahtunut, mutta Miina ei voinut eikä olisi tahtonutkaan mitään selitystä antaa, ennenkuin sai kuulla Tikalta.

Katri vietiin vielä samana yönä kirkonkylän sairashuoneeseen ja sai nuoren tohtorin kehoituksesta aivan erikoisen hoidon. Viljon-Miina tuli, koska hänellä oli vähänkin aikaa ja odotti väsymättä Katrin paranemista. Kun Katri virkosi niin paljon, että saattoi kertoa, mitä oli tapahtunut, kielsi hän heti Mii-

naa siitä sanallakaan muille ilmaisemasta. Poliisitutkinnossa vastasi Katri, että tuntematon mies oli yöllä hyökännyt hänen kimppuunsa ja vaikka koko maailma epäilikin Pärttyä, ei mitään todisteita saatu häntä vastaan.

Kun Katrin haavat alkoivat arpeutua, siirrettiin hän kotiin. Nytkin Miina uskollisesti uhrasi hänelle aikaansa ja voimiansa. Omituista kyllä, pehmeni ihmistenkin mieli Tikkaa kohtaan, oltiin ruvettu ihmettelemään hänen rakkauttaan Pärttyä kohtaan ja vähän sitä ymmärrettiinkin. Viljon-Miinan huostaan Tikan varalle rupesi aivan satelemaan rahaa, vaatteita ja ruokaa. Nyt olisivat naisparat eläneet ylellisyydessä, jos Tikka vaan olisi voinut jostain nauttia.

Sillä kun hän oli päässyt pahimmasta haavojensa takia, sai hän lämmintä ja makasi siinä kuusi kuukautta. Se oli kova aika ja moni vaiheinen. Mutta vihdoinkin oli sekin ohi ja Katrin oli pakko jäädä elämään.

Nurmen jo vihertäessä ja koivun seistessä vaaleassa lehdessä, toipui Katri. Vieno elämänhalu näytti hänessä myöskin vironneen ja mieleltään oli hän hurskas, hiljainen ja kiitollinen. Usein aukasi hän nyt

sydäntään Viljon-Miinalle. Kertoi kodistaan kaukana Oulussa, pienestä valistuneesta miesperheestä, jonka hän oli vieteltynä jättänyt, peläten tuottavansa surua vanhemmilleen, jotka olivat häntä paljon rakastaneet. Hänen ensimmäinen rakkauskokemuksensa oli ollut niin ankara ja järisyttävä, ettei hän vielä tänä päivänäkään, sietänyt sitä muistella. Hän oli paennut eteläänpäin ja pysähtynyt ensialuksi tähän outoon kylään, hän oli tahtonut elää vain jonkun ajan, ansaita rahaa ja huumata tuskansa ja itsensä kuoliaaksi. Aina, aina oli hän ollut valmis kuolemaan. Ja tuntiessaan lihassaan Pärtyn ensimmäisen puukon viillon, olisi hän siunannut itsensä kuin ruumiin, elleivät uudet pistot ja hirveät tuskat olisi pakoittaneet häntä huutamaan. No niin, tahdottiin siis, että hän eläisi. Nyt häntä inhotti ajatellakin itsensä päihdyttäminen juomalla ja rakkaudella. Paranisi hän todellakin terveeksi, tekisi hän vain työtä. Sitten siirtyisi hän johonkin kaupunkiin ja menisi teatteriin, oli hän jo Oulussa ollutkin. Saattoi hän elää siinäkin muodossa.

Miina itkusilmin Katrin toiveisiin nyökytteli ja lupasi häntä voimainsa takaa auttaa ja tukea. Jonkun hetken kuluttua Katri vielä kuin viho viimeiseksi va-

kuutukseksi mainitsi, että Pärttyä hän ei koskaan enää halunnut nähdä ja kielsi Miinan olla sanaakaan enää hänestä puhumatta.

Silloin uskalsi Miina ohimennen kertoa, että Pärtty olikin juuri otettu vangiksi vekselin väärennyksestä.

Katri oli ollut nojasillaan vuoteella. Nyt hän kohotautui ja tuijotti Miinaan aivan kuolonkalpeana.

Miina säikähtyi ja katui kovasti onnetonta ilmiantoan.

Pitkän vaitiolon jälkeen kysyi Katri tuskin kuuluvasti:

— Missä?

Miina mainitsi vastahakoisesti lähimmän kaupungin nimen.

Katri vaipui takasin vuoteelle virkkaamatta enää mitään. Hän oli vain hyvin heikon näköinen.

Miina lähti keittiöön hyvin itseensä harmistuneena. Häntä oikein hävetti.

Kymmenminuuttisen kuluttua hän palasi — kello kävi neljättä — tuoden kahvia Katrille.

— Juohan vähäsen.

— Kiitoksia. Mutta kuules Miina, arvaas, mitä mi-

nun nyt tekisi mieleni? Ostaisit minulle vähän makkaraa tai ei vähän, puoli teemakkaraa, minun tekisi niin kovasti mieleni. Mutta en minä viitsisi mennä sinne puotiin.

— Onhan meillä makkaraa kotonakin.

— Mutta onko oikein tuoretta? Minä tahtoisin syödä paljon, makkarapötkö kädessä — kuten Pärtty ennen, lisäsi hän surumielisesti hymyillen.

Miinan teki pahaa Pärtyn nimen kuuleminen. Mutta hän vastasi:

— Hupsuko sinä olet! Onhan meillä eilen ostettu viisi tuumaa pitkä pala. Kai se nyt kerraksi riittää. Ja ihmetellen lähti hän tuota haluttua tavaraa hakemaan.

Mutta eihän Katri jaksanut tuskin palastakaan nielasta, vaikkei makkarassa mitään vikaa ollut. Miinan itsekseen yhä enemmän kummeksiessa raukesi asia siihen.

Jonkun ajan kuluttua kysyi taas Katri:

— Onko sinulla rahaa.

— On meillä vielä 20-markkaa.

— Ei se riitä minulle kesävaatteisiin, Jos sinä myisit tai panttaisit yhden minun sormukseni ja rinta-

neulani. Tarvitsenhan minä uudet kesävaatteet. En ole tottunut huonoissa kulkemaan. Elä nyt vastustele vaan koita jo tänään tunnin kuluessa saada ne myydyksi, esimerkiksi Iso-Korpelaan, siellä on kaikennäköistä väkeä, maanviljelyskoululaisia ja meijerskoita. Niillä on kyllä rahaa ja halua sellaiseen.

Miina kyllä esteli ehdottaen, että myynti siirrettäisiin myöhempään, mutta Katri oli itsepäinen ja Miina huomasi, että kielteleminen vaikutti epäedullisesti hänen terveydentilaansa ja herätti hänessä aivan käsittämättömän levottomuuden. Lopulta hän myöntyi ja lähti.

Noin tunnin kuluttua hän palasi ja toi Kattrille 35 markkaa ja siihen olivat kumpaisetkin tyytyväisiä.

Katri pyysi sitten vielä — tosin hieman liian viisas ilme silmissään, että Miina lähtisi jollekin pikkuostoksille heidän yhteiseksi ratokseen ja koska Miinalla oli itselläänkin vielä asioita toimitettavana, meni hän tähän loukkuun helpommin kuin edelliseen.

Muutaman minuutin Katri makasi hiljaa ja kuunteli. Mutta sitten hän nousi kiireesti ylös. Oli hän ollut jo jalkeilla viikon päivät ja ulkona kävelemässäkin. Mutta äskeiset uutiset Pärtystä olivat kaiketi häntä

heikontaneet, sillä häntä horjutti ja pari kertaa tummeni maailma hänen silmiensä edessä. Kuitenkin jatkoi hän pukemistaan päällysvaatteisiin asti. Ja mikä omituisinta, hän otti alas seinältä Pärtyn viulun, josta jo Pärtyn aikana oli kieli katkennut. Kukaan ei ollut sitä sen jälkeen soitellut. Mutta yhden laulun oli Katri aikoinaan sillä kummalliselta armaaltaan oppinut.

Sitten Katri lähti. Kello oli jo yli viiden, mutta kevätilma ulkona oli lämmin ja ihana. Voimakas ruskohtava auringonpaiste lepäsi yli metsän, teiden ja niittyjen. Ulkona pyörrytti Katria kuitenkin uudelleen. Portin luona oli hänen pakko istua kivelle levähtämään. Hän näytti hetken aivan masentuneelta.

Mutta hänen suuri tahtonsa toi hänelle jälleen voimia. Hän suuntasi askeleensa maantien poikki kesti-kievaritaloon ja sai onneksi valmiiksi valjastetun hevosen. Joku herra oli peräyttänyt matkansa ja jäänyt yöksi kylään. Katri ilmoitti lähtevänsä kaupunkiin lääkäriin, eikä sitä kukaan niin luonnottomana pitänyt. Kyytipoikaa kehotti Katri ajamaan täyttä vauhtia. Hevonen oli talon parhain ja perille se joutui ennen tunnin kuluttua, kaupunkiin, jonne oli peninkulma matkaa.

Katri pysäytti pojan lihapuodin eteen. Sieltä hän muunmuassa osti kokonaisen teemakkaran ja jaetti sen neljään osaan. Ulos tultuaan, näytti hän virkeältä ja laski leikkiä pojan kanssa. Tämäkin sai purtavakseen suuren juuston ja nisupalasen.

Sitten ajettiin eteenpäin katuja pitkin, joita Katri määräsi. Vihdoin tulivat he kaupungin toiselle puolelle, ja poika sai seisahuttaa maantiellä, muutamien vanhojen piilipuiden varjoon. Itse nousi Katri rattailta, otti viulun ja makkarakäärön mukaansa ja kulki muutaman sylen eteenpäin tienkäännöksen taakse, niin ettei poika voinut enää häntä nähdä. Hän otti yhden makkarapalan ja tunki siihen 20-markan kultarahan. Tätä tehdessään hän hiukan vapisi ja hikoili ja kasvojen ilme kävi yhä levottomammaksi ja jännittyneemmäksi. Puuryhmän päässä maantien samalla puolella kuin Katri seiso, kohosi törmällä aidan takana pieniä rauhallisen näköisiä rakennuksia. Ne olivat valkoisiksi rapatut ja yksi niistä oli kaksikerroksinen, ikkunat pienet ja ristikoilla varustetut. Seinän ja aidan väli ei ollut pitkä. Siinä oli viattoman maaseutu-kaupungin pieni vankila tai oikeammin toinen putka. Katri asettui aidan taakse vastapäätä kaksikerroksis-

ta rakennusta ja heitti tutkivia katseita ympärilleen. Mutta ketään ei näkynyt, ei vartiaa ei poliiseja. Täällä ei koskaan mitään tapahtunut, siksi ei oltu niin joka hetki varoillaan.

Rakennuksen ikkunoista oli kaksi auki. Olisiko jompi kumpi niistä Pärtyn? Suosisiko onni häntä niin suuresti?

Hiljaa alkoi Katri näpällä viululla laulua, jonka Pärtty oli hänelle opettanut. Pärtyn täytyi tuntea se ja varsinkin kohdasta, josta kieli oli rikki.

Niin kävikin. Keritty miehen pää ja silkokset kasvot ilmestyivät yhteen avoimista ikkunoista. Katri ensin kauhistui. Oliko se Pärtty, Pärtty? Myös vihiasi Pärtyn ilme Katrin sydäntä. Ei se ollut kärsivän, alistuneen miehen, ei, Katrille hän kyllä varoi näytäytymästä hävinneenä. Mutta siinä oli sen lisäksi paatunutta kylmyyttä ja ilkeätä vahingoniloa; että Katri oli pakotettu täältäkin häntä hakemaan! Mutta rakastava nainen hillitsi tuskansa ja ajatteli vain, että hänen nyt oli luotava Pärttylle rahtunen iloa.

— Pärtty! hän huusi: Katsos tässä! Väisty vähän ikkunasta ja koita ottaa kiinni huoneessa.

Ja äärettömän varmalla kädellä heitti hän sisään

ristikon keskiruudusta kolme makkarapalasta perä-
tysten. Kun vanki jälleen ilmestyi ikkunaan, nauroi
hän mielissään ja hieman häpeissään.

— Kiitoksia, kuului hän sanovan.

— Ja tässä palassa on raha, huusi taas Katri.

— Älähän!

Sekin pala lensi sisään samasta ruudusta.

Pärty näyttäytyi taas ikkunassa ja mielihyvä nyt
oikein välähteli hänen suurissa silmissänsä. Katrilta
jäi ainiaaksi kuulematta, mitä hän aikoi sanoa, sillä
samassa näkyi joku poliisi pihalla ja tuli nopeasti por-
tille päin. Katri kyykistyi ensin aidan taakse, mutta
kulki sitten maantien ojaan asti ja istahti sen reunal-
le kengännauhojaan solmimaan. Samassa alkoi hän
myös puhua ja huutaa kyytipojalleen, joka ei kuiten-
kaan voinut häntä kuulla. Poliisi tuli alemmaksi ja
näki nurmikolla kauniin kalpean naisen viulu vierel-
lään. Hänen ei enää pälkähtänyt päähänsäkään epäil-
lä kuulemiaan ääniä.

Nainen jatkoi sitten rauhassa matkaansa. Mutta
nyt oli Katri niin lopussa, ettei hän pojan avutta pääs-
syt rattaille.

Hyvää vauhtia he nytkin lähtivät. Ja pian olivat he

läpi hiljaisen kaupungin, jonka kuiville hiekkakaduille jo illan pehmeät varjot lankesivat.

Katrin silmistä valuivat kyyneleet koko ajan pojan niitä näkemättä. Ja kun he ajoivat pauhaavan kosken ohi, nyyhkytti tuo sydän raukka suureen ääneen.

Pojasta tuntui koko matka ihmeelliseltä ja hänen nelitoistavuotiaat aivonsa miettivät yhtämittaa, missä oikeastaan oli käyty. Mutta Katri oli niin surunsa vallassa, että hän unohti kokonaan pojan.

Miinakos kotona myös ihmetteli Katrin saavuttua. Ei kehdannut, eikä halunnut Katri olla tunnustamatta ystävättärelleen koko totuutta. Hänen täytyi puhua, hengittää. Hän oli aivan pakahtumaisillaan.

Kestikievarin pojalta taas ihmiset kyselivät ja urkkivat ja ruvettiin arvelemaan ja aavistelemaan. Kun Miina tuli ulos, otettiin hän koville.

Mutta hän pelastui kaikesta selityksistä. Hänen vanha äitinsä oli huonontunut ja häntä haettiin puoliyöksi valvomaan. Sydän raskaana kuuli Miina tämän sanoman. Tietysti hänen täytyi mennä, mutta vaikea oli Katri raukankin jäädä yksikseen tämän mielenliikutusten päivän jälkeen.

Katri itse kuitenkin häntä innokkaimmin pyysi.

Hänen silmänsä paloi kummasti ja kun Miina nyö-käytti jäähyväisiä, oli kun Katrilla olisi ollut jotain eri-koista sanottavaa. Mutta hän vaikenä kuitenkin.

Katri istui yksin pienessä kamarissaan. Väsynyt, vanha Katri.

Hänestä tuntui kuin olisi hän elänyt jo tuhannen vuotta, kuin olisi hän ollut aivan liian vanha maan häntä enää kantaakseen.

Huone oli soma ja siisti. Lattialla oli valkoisia ja vaaleita matonpalasia, pöydällä, kaapeilla, uunin edessä, kaikkialla oli liinoja ja verhoja.

Sohvalla oli pehmeitä tyynyjä ja ikkunalla hyvin hoidettuja kukkasia.

Katri meni ikkunaan. Ulkona oli jo pimeä, mutta lämmintä ja liikkumatonta. Kissa hiipi saunapolkua. Naapurissa narahti kaivon vintti. Parvi nuoria miehiä kuului kulkevan maantiellä ehkä joku yöhuveilleen.

Nuo äänet kuultuaan, vetäytyi Katri tympäistyneenä pois. Siellä oli ehkä joukossa joku — —

Ei, ei ollut maailma enää häntä varten, hän oli saanut osansa, surmaiskun.

Aivan pahoillaan vaipui hän keinutuoliin ja kätki

kasvonsa. Mutta pimeydessä muodostuivat hänen silmäinsä eteen äsken näkemänsä Pärtyn kasvot ja niiden ilme kaiveli ja viileskeli uudelleen hänen mieltään. Pärtty oli aina sama, aina sama helvetti. Ja hän, onneton nainen oli myös aina sama. Pääsisi Pärtty vapaaksi, hakisi Katri hänet ja seuraisi häntä. Sen hän tiesi, sellainen hän oli, sydänjuuriansa myöden sairastunut ja turmeltunut, omaan onnettomuuteensa avosylin rientäväinen. Mutta ellei hän nyt kuitenkaan tahdoisi. Jos hänellä olisi sentään voimaa hiukan muuttua, vain hiukan, vain tehdä näin — —

Ja hän meni kaapille ja otti esille pienen rasian ja erään piilotetun valokuvan. Ne hän laski tuolilleen vuoteensa viereen. Sitten alkoi hän hitaasti riisuutua järjestäen vaatteensa huolellisesti, toisia hän vei poisikin. Pitkän pitsitetyn aamunutun puki hän paitansa päälle ja peitti itsensä kauniisti lakanoitaan silitellen.

Hän avasi rasian ja sekotti sen kolme pulveria juomaveteen. Hän oli hyvin tyyni, kuin kuollut, kaikelle tuskalle.

Sitten tarttui hän kiihkeästi valokuvaan ja vei sen intohimoisesti huulilleen. Kunnes kyyneleet taas vuolaina valuivat ja hän oli tuskaansa tukahtumaisillaan.

Mutta äkkiä hän nosti päänsä ja lakkasi. —

— Ei! sanoi hän, tuskin kuuluvalla äänellä. Ei enää itkua, ei tuskaa, — ne ovat vaarallisia elämän merkkejä. —

Hän viittasi kädellään voimakkaan kaaren, vei nopeasti juomalasin huulilleen ja tyhjensi sen yhdellä siemauksella. — — —

Aamulla kaikki nukkuivat Viljon-Miinan tuvassa. Miina, joka oli palannut kotiin puoli yön jälkeen, kissa, Katri — —

Päivä paistoi armaasti ja virkeä tuuli pulmahteli tuon tuostakin ikkunaan naputellen. Mutta he nukkuivat niin hyvin siellä sisällä, Miina väsymyksestä, kissa seuran vuoksi ja Katri, kaunis musta Katri. — — Mutta hänen oli suu auki ja silmät suurella raolla.

Maahan oli pudonnut valokuva, — nuori herrasmies, jolla oli leveä otsa, suuret silmät ja nautinnonhimoinen suu. Niin Pärtyn näköinen, vaikka hienompi. — — —